Nr. 20 1938 m. rugsėjo 16 d. I metai.

VARPELIS

„AIDO“ PRIEDAS VAIKAMS

Rūtų darželis

Pamenu — ankstų
Pavasarėlį
Kasėm ir tvarkėm
Rūtų darželį.

Magdė rūtelių,
Nastė lelijų,
Ona sodino
Daug pinavijų.

Kai mes darželį
Visą apsėjom,
Brolis žiogreliais
Dailiai aptvėrė.

Paskui darželį
Medžiais sodinom,
Smėlio takeliais
Jį išdabinom

Patys jį sėjom,
Patys ravėjom,
Patys kas rytą
Jį laistinėjom.

Užtat žaliavo,
Augo klestėjo
Rūtos, lelijos
Ir visos gėlės.

Kas vakarėlį
Vasarą jaukią,
Kai po darbelių
Poilsin šaukia.

Ar šventadienio
Tylią dienelę
Rinkdavos visi
Rūtų darželin.

— Tas mūs darželis —
Viens malonumas,
O tų gėlelių
Kvapo švelnumas!

Sunku tai žodžiais
Išpasakyti, —
Džiaugės tėvelis,
Džiaugės mamytė.

Šiandien darželis
Kaskart liūdnesnis,
Šiaurės vėjelis
Kaskart šaltesnis.

Gėlių žiedeliai
Aukso lapeliai
Byra žemelėn,
Kai ašarėlės.

Nyksta bijūnai,
Vysta lelijos,
Ir našlaitėlės,
Ir panavijos,

Vien tik rūtelė
Tebežaliuoja,
Šalčio ir vėjo
Ji nė neboja

— Cit, neraudokit,
Gėlės seselės,
Nei jūs beliekit
Čia ašarėlių:

Grįž po žiemužės
Pavasarėlis,
Vėl jūs žydėsit
Dieną, naktelę.

K. Tėma.

Lenk medį, kol jaunas

Gyveno kartą tėvai, kurie turėjo vieną sūnų. Tėvai lepino jį, kai įmanė: nemokė jokio darbo, davė, ko jis įsigeisdavo, niekuomet nebardavo, jei blogai pasielgdavo. Žodžiu, sūnus augo be jokio rūpesčio, visko pertekęs, tėvų puoselėjamas.

Sūnuś užaugo didelis. Tėvas pasiėmė jį į laukus darbui. Sūnus pasižiūrėjo, pasižiūrėjo į tėvo darbą ir tarė:

— Šito lauko, tėvai, aš nearsiu. Aš eisiu į pasaulį lengvesnio darbo paieškoti.

Kaip tarė, taip ir padarė: paliko tėvą, motiną ir iškeliavo, kur akys mato, kur kojos neša.

Prabėgo daug metų. Tėvai apie sūnų negirdėjo nė vieno žodelio. Kur jis dingo, niekas nežinojo.

Kartą tėvas išėjo į mišką prisikirsti kartelių ir pamatė ateinantį nepažįštamą žmogų. Sūnus pažino tėvą, nusivedė jį prie jauno berželio ir tarė:

— Palenk šitą berželį.

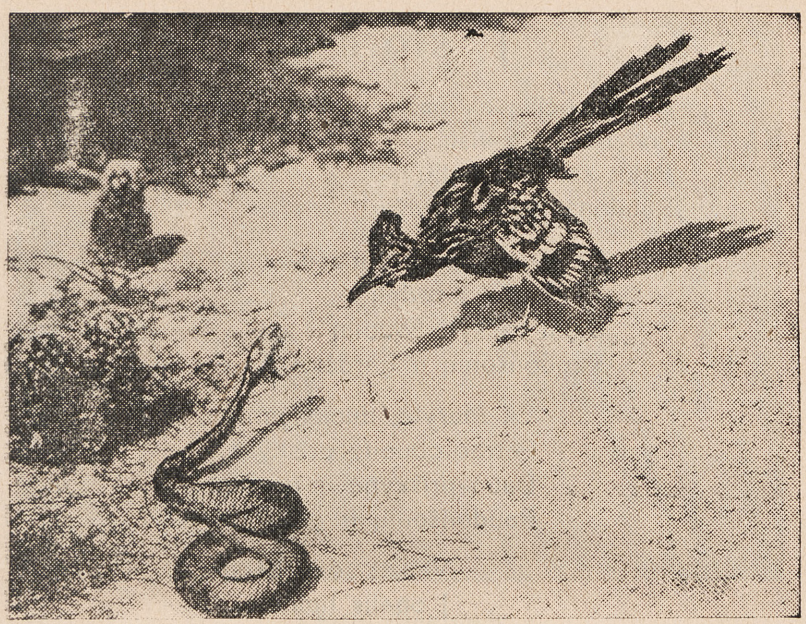
Tėvas palenkė jauną medelį. Tuomet nepažįstamasis liepė palenkti storesnį medį. Tėvas palenkė ir šį. Po to jis nuvedė tėvą pas storą ąžuolą ir sako:

— Na, palenk šį ąžuolą.

Tėvas pamėgino, bet nepajėgė. Tuomet svetimas žmogus tarė jam:

— Tėve, ar tu manęs nepažįsti? Juk aš esu tavo sūnus, nors atrodau, kaip žmogžudys. Kodėl tu mane nelenkei, kai aš buvau mažas? Seno medžio dabar tu nepalenksi...

Sūnus nusisuko nuo tėvo ir vėl nuėjo savo keliais. Tėvas graudžiai tik apsiverkė.



Katras nugalės?

SAŽININGUMAS

Vienas indėnas paprašė kaimyną paskolinti tabokos. Kaimynas buvo nešykštus žmogus, įkišo ranką kišeniun ir padovanojo indėnui visą saują. Kitą dieną indėnas vėl atėjo pas kaimyną ir atnešė jam sidabrinį pinigą, kurį jis buvo radęs tabokoje.

Kodėl tu jo nepasilikai sau?—paklausė buvęs ten baltasis žmogus.—Juk tas, kuris padovanojo tau tabokos, padovanojo ir pinigą.

Indėnas padėjo ranką ant krūtinės, kur plaka širdis, ir atsakė:

— Čia pas mane yra du asmens — gerasis ir piktasis. Gerasis man sakęs: „Pinigas ne tavo, atiduok tam, kieno jis yra“. Piktasis į tai šitaip tvirtinęs: „Tau jį dovanojo ir jis tavo“. Gerasis į tai atsakęs: „Netiesa, taboka tavo, bet pinigas ne tavo“. Piktasis vėl savo tvirtinęs: „Nesisielok, eik ir nusipirk degtinės“.

— Aš nežinojau, kas daryti, tęsė toliau savo kalbą indėnas,— ir, pagaliau, atsiguliau. Bet piktasis ir gerasis asmens nesiliovė ginčytis mano širdyje ir nedavė man sumerkti akių per visą naktį. Rytą aš pašokau iš lovos ir atnešiau pinigą. Dabar tuodu asmens tyli, nesiginčija.

Į sodą

Ei, vaikučiai, ei maži,
Sodan bėkite visi:
Bėkit skinti obuolių
Raudonšonių ir gardžių!

Petrai, Jonai ir Juozeli,
Bėkit visi į sodelį
Skint raškyti obuolių
Raudonšonių ir gardžių!

Ei, Maryte, duokš pintinę!
Petras obuolių priskynė,
Daug priskynė ir gražių,
Raudonšonių ir gardžių!

Vaikai sode bėginėjo,
Į obelis lipinėjo,
Kai pintinės pripilnėjo,
Tuomet žaidė, šokinėjo...

R. Guobys.

Iš ko tave pažįsta

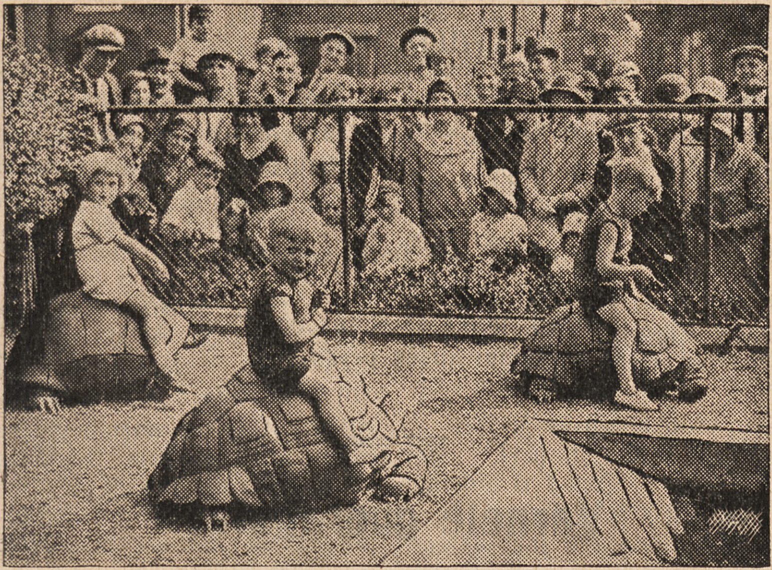
Vienam krautuvininkui reikėjo berniuko—pasiuntinio. Jis prie savo krautuvės durų prikalė kortelę su parašu:

„Reikalingas berniukas — pasiuntinys. Kreiptis ryt 8 valandą į šios krautuvės savininką“.

Rytojaus dieną prie krautuvės prisirinko daug berniukų, o krautuvininkui reikėjo tik vieno. Krautuvininkas norėjo ištirti juos ir išsirinkti sau patį gerąjį. Į savo kambarį įsileisdavo po vieną ir vėl išleisdavo, kol, pagaliau, surado tinkamą. Vienas iš nepriimtųjų berniukų paklausė:

— Gerbiamasai, kodėl manęs nepriėmėt? Kuo anas geresnis?

— Jį priėmiau todėl, kad jis, įeidamas į kambarį, nusivalė kojas, pasibeldė į duris, įėjęs, mandagiai pasisveikino ir, pamatęs ant grindų knygą, ją pakėlė, padėjo ant stalo. Paprašius atsisėsti, jis padėkojo, o įėjus seneliui, užleido jam vietą. Visi kiti, taigi ir tamsta, to nepadarėte.



Vėžlių lenktynės

Katras gudresnis

Gyveno du kaimynai, Jonas ir Petras. Vienas jų buvo gudrus, kitas dar gudresnis.

Paskolino Jonas pas Petrą dešimts šutintų kiaušinių. Mat, pas jį svečių buvo atėjusių ir jis neturėjo kuo jų priimti. Praslinko pusmetis ir metai, o Jonas skolos negrąžina. Palaukė Petras dar metelius ir, pagaliau, įskundė Joną teismui. Savo skunde Petras išdėstė, kiek žalos jam yra padaręs Jonas, neatiduodamas skolos. Iš dešimties kiaušinių jis, girdi, būtų susilaukęs dešimts vištaičių; vištytės būtų sudėjusios jam mažiausiai po šimtą kiaušinių; iš tų kiaušinių jis būtų susilaukęs šimto kitų vištyčių... ir taip toliau, priskaitė didžiausią pinigų krūvą. Teismas, žinia, pasikvietė Joną ateiti teisman pasiaiškinti.

Paskirtą dieną Jonas ilgai nėjo į teismą. Teisėjas, jo vos susilaukęs, paklausė:

— Kur tu taip ilgai užtrukai?

— Žirnius viriau,— atsakė Jonas,—noriu jais lauką užsėti ir pradėti pirkliauti žirniais.

Teisėjas nusijuokė:

— Atsirado dar kvailys! kur tu girdėjai, kad virtus žirnius kas sėtų ir derliaus susilauktų?

O ar galima iš šutintų kiaušinių susilaukti viščiukų? — paklausė ir Jonas.

Teisėjas vėl nusijuokė ir priteisė atiduoti Petrui tik dešimtį šutintų kiaušinių.

Darbininkai

Katarina molį mina,
Vištos krosnį kurt ketina,
Meškutėlė duoną minko,
O antelė arklius kinko.

Štai gaidelis malkas kerta,
Ožkytėlė pirkią tvarko
Kiškis lankoj šieną piauna,
Jautis-balnius ropes rauna.

Šuo namus po suolu saugo,
Katinėlis dešrą valgo,
Žiurkės, pelės šaukštus neša,
O vaikučiai košės prašo.

K. T.

Varnelė gudragalvė

Skaisčiai švietė saulutė, kai strazdas pragydo, susukęs savo gražų lizdelį. Gieda linksmas strazdelis ir laukia, kada bus lizde šeši mažyčiai kiaušinukai, iš kurių po kiek laiko išsiris maži strazdukai. Pro šalį bėgo laputė. Užgirdusi čirškiantį medyje strazdą, pasiklausė, pasiklausė, pakraipė gudrią galvutę, bet niekaip nesugalvojo, kaip čia tas strazdas pusryčiams pasitiekti. Visai netikėtai dingtelėjo jai gudri mintis.

— Ką beveiki, strazdeli?—pradėjo laputė.

— A, laputė,—čiauškėjo strazdelis, iki šiol nematęs, kad ji čia sukinėjasi. — Aš, kūmute, jau ir lizdeliu pasirūpinau, nes greit, tikiuos, sulauksiąs mažų giesmininkų.

— Ė, malonu būtų jį su vaikais sudoroti, —galvojo laputė. — O tavo vaikai ar gražūs?—paklausė jį paukštelio.

— Mano vaikiukai gražūs, visai į mane panašūs, tik su šilkiniais pūkeliais.

— O ar negalėtum man paskui jų parodyti?

— Su mielu noru, lapute, jei tik nepatingėsi atsilankyti.—Strazdelis vėl šauniai pradėjo čirškėti.

Laputė suprato, kad šiandien nepavyko nuprašyti kvailo strazdelio nuo šakos ir, susispaudusi alkaną pilvą, nubėgo toliau.

Po kelių dienų strazdo lizdelyje išsiperėjo šeši mažyčiai strazdukai. Daug linksmiau dabar čirškėjo strazdelis, nuo šakelės ant šakelės šokinėdamas. Vieną gražų rytą, kada strazdas savo vaikučiais džiaugėsi, atbėgo laputė.

— Labas rytas, strazdeli, ar jau turi vaikelių?

— Labutis, lapute,—jau sulaukiau. Žiūrėk, koki gražūs. Paėmė strazdas vieną vaikutį ir parodė laputei. Bet šis tik plumpt ir iškrito jam iš snapo. Laputė prikišo snukutį ir geltonas strazdelis dingo tarp dantelių. Pamatęs tai, strazdelis graudžiai pravirko, o laputė begėdė ir daugiau norėjo suvalgyti strazdukų.

— Klausyk, strazdeli, išmesk man vieną vaikelį. Šis buvo labai skanus; o jo gražumas, tai nematytas.

— Ne, lapute, to jau nebus. Jau ir taip vieną vaikelį praradau per tave.

— Jei man strazduko neišmesi, aš uodega visą medelį nupiausiu ir tave su visais vaikeliais suėsiu. Priėjusi prie alksnio ėmė uodega medelį piauti. Strazdelis išsigando ir išmetė vieną vaikelį. Laputė prilietė jį savo snukučiu ir šis dingo tarp dantukų. Bet ji dar nepasisotino. Ir vėl gąsdina vargšą strazdelį, kad kirsianti medelį, jei jis neduosiąs dar vieno vaikelio.

Pro šalį skrido varna ir, užgirdusi verkiantį strazdelį, nusileido pažiūreti, ko jis verkiąs. Strazdelis viską papasakojo varnelei. Varnelė, išklausiusi kvailo strazdelio, jam sako:

— Neduok jai nė vieno vaikelio. Juk uodega nenukirs medelio. Užgirdusi tai laputė perpyko ir sušuko:

— Aš ne tik strazdelį su visais vaikais suėsiu, bet ir tau kaulus sutriuškinsiu. Pribėgusi prie alksnio tik brūkšt, brūkšt uodega, bet medelis nevirto. Nesitverdama pykčiu, nubėgo ji prie upelio, bumpt ir guli lyg pastipusi. Žiūri varnelė su strazdeliu iš medelio, kad laputė jau pastipusi. Strazdelis linksmai pragydo, o varnelė nuskrido pamėsinėti. Atsitūpė varnelė laputei ant galvos ir kirs jau į akį. Bet laputė tik kapt ir pagavo varnelę.

— Dabar tai mudvi atsiskaitysiva, — tarė ji varnai.—Sakyk, varnele, kokia mirtim labiausia bijai mirti?

Bet ir varnelės būta ne iš kvailųjų. Truputį pakraipė savo pilką galvelę ir sako:

— Labiausiai bijau, kad mane, padėję ant akmens, kitu akmeniu neužmuštų.

Laputė ryžosi šita mirtimi varnelę pabausti. Paguldė vargšę ant akmens. O kai suras kitą akmenį, tai varnelei bus galas. Bet varnelė, kol laputė surado akmenį, tik purpt ir nuskrido sau pas strazdelį papasakoti, kaip laputė apsigavo.

Jonelio nuotykis

Dainelė

Bėga Jonas į miškelį,
Šurum burum čiriri!
Bėgdams šoko per tvorelę,
Šurum burum čiriri!
Kai jis šoko per tvorelę,
Šurum burum čiriri,
Plyšo naujos jo kelnelės,
Šurum burum čiriri!

Eina Jonas, rankas trina,
Šurum burum čiriri!
Kas daryti, — nebežino,
Šurum burum čiriri!
Susijaudinęs giliausiai,
Šurum burum čiriri!
Kelnėse skylė didžiausia,
Šurum burum čiriri!

Gal ir jums, mieli vaikučiai,
Šurum burum čiriri,
Būna tokių dalykučių,
Šurum burum čiriri!

R. Guobys.

Tau, Dievuli!

Tau, Dievuli, skrieja maldos
Į dangaus aukštybes,
Kad palaimintum, globotum
Mus šioje žemybėj.

Kad suteiktum mums malonę,
Kad išnykt vergija, —
Tavęs prašo ir maldauja
To viso žmonija.

Tau, Dievuli, skrieja maldos
Į aukštybių sostą,
Nes tik Tu gali našlaitį
Varguose paguosti.

R. Guobys.

Ką aš namie veikiu

Aš gyvenu Pagavės kaime, o mokausi Palūšės mokykloje. Nuo namų iki mokyklos kokie du kilometrai. Tai, žinote, kol pareinu iš mokyklos namo, aš taip išalkstu, kad, įėjęs į pirkią, tuoj sėduos už stalo ir valgau ką nutvėręs. Pavalgęs kartais lipu ant pečiaus pas senelį, kartais einu ant skiedryno malkų pakrauti.

Gera būti ant pečiaus: mūsų senelis moka daug pasakų, be to, ten esti mūsų katinas Burgzlys — toks, žinote, meilus gyvuliukas. Bet iš to niekai, nes kai įpranti ant pečiaus voliotis, tai paskui taip ir norisi ten lipti. Išėjęs į lauką greit gauni slogą, ir dar tokią— tegu ją devynios bitės! Ir čiaudai, ir kosai, ir galo nėr. Paskui klasėje per parnokas tik šniukš da šniukš.

Visai kitaip esti, kada pietų pavalgęs išbėgu į lauką. Šaltomis dienomis gerai apsuku kaklą, užsivelku šiltais drabužiais. Kaip įdomu ant skiedryno! Tėvelis su bernioku medžius piauna, pusbernis žabus kapoja, o aš kraunu. Oras medžiu kvepia, alsuoti labai gera. Vyrai man parodo, kaip kuris medis skyla, kuris minkštesnis ir kuris kietesnis. Na, pavyzdžiui, ar jūs žinote, katras kietesnis: gluosnis ar klevas? O aš žinau — ant skiedryno sužinojau. Aš taip pat žinau, kaip perskelti ruplio beržo kaladę, kai suvarai į ją visus, kiek tik turi, kirvius, bet ji vis neskyla. Nueikite ant skiedryno ir viską patys sužinosite.

Jei ant skiedryno nėra kas veikti, ypač kada vyrai išvažiuoja į mišką, aš gražiai pasiprašau ir įsikabinęs į rugių galą drauge važiuoju. Miške aš sužinojau, kaip griaunami medžiai, kaip suvalkiojami į krūvas. Taip aš žinau, kas reikia daryti, jei beržas smarkiai palinkęs ant tankynės, kur negalima jo nuleisti. Mačiau, kaip vyrai didžiausią palinkusį medį nuverčia į kurią tik n ri pusę. Nuvažiuokite į mišką — sužinosite ir jūs.

Kartą buvo taip. Ėjom, ėjom per mišką ir priėjom medį. Berniokas klausia: „Koks čia medis?“ Aš tvirtinau, kad uosis. Jis juokiasi susiriesdamas. Paskui man paaiškino, kad tai ne uosis, bet juodalksnis. Nagi, ar jūs atskirsite iš karto žiemą juodalksnį nuo uosio? Pamėginkite.

Kai nė į mišką negaunu nuvažiuoti, pasiimu pačiūžas ir bėgu ant ledo. Pačiuožiu taip kokį pusvalandį, kartais daugiau.

Dabar trumpa dienos, todėl greitai ateina vakaras ir prasideda liuoba. Aš einu į daržinę, papešu dobilų, o berniokas uždeda arkliams. Pats vienas pašeriu jaučiuką, užmetu avelėms gabanėlę. Po to kiūtinu į pirkią ir mokaus pamokas, sutvarkau knygas rytdienai neštis į mokyklą, skaitau gautas knygas. Dažnai skaitau garsiai, o visa šeimyna manęs klausosi. Neseniai skaičiau apie tokį ramtytgalvį berniuką, kuris savo dirbta valtele perplaukė per jūrų sąsiaurį Kategatą. Tai drąsuolis! O aš ne tik per jūrų sąsiaurį, bet net per ežerą tokia valtele nesu perplaukęs.

Rytą keliuosi apie 6 valandą. Apsirengęs ir pasimeldęs mokausi dar valandą ar pusantros. Paskui pusryčiauju, imu krepšį ir drožiu į Palūšę.

A. Švilpa.

S u d i e u!

Paraudo, nuraudo dangus vakaruos,
Balti debesėliai skrajoja,
Dar nori pažaisti karštuos spinduliuos,
Dar šypsos, viens kitą vilioja.

Dar siunčia saulutė karštų spindulių,
Tačiau pasislėpti įspėja.
Neklausė... netekę skaistumo žymių,
Parausti iš gėdos turėjo.

Kaskart prisimerkia saulutė labiau,
Šešėliai tik slenka — juoduoja.
Užmigo saulelė, pasakius „sudieu“
Tau, liepos dienele kaitrioji.

K. Tėma.

Amerikos atradimas

1492 m. spalių 12 d. žmonija pradėjo naują istorijos lapą. Buvo atrasta Amerika. Kolumbas ir jo draugai išbuvo vandenyne 70 dienų ir padarė per septynius tūkstančius kilometrų nežinomu vandenynu. Tikslas buvo atsiektas. Laivai priplaukė salos krantą. Kolumbas išlipo ant kranto ir, ištraukęs kardą iš makšties, apgarsino:

„Nuo šiandien šis kraštas priklauso amžinai Ispanijos karaliui".

Vietos gyventojai buvo raudonodžiai ir kalbėjo nesuprantama Kolumbo draugams kalba. Jie vaikščiojo pusnuogiai. Jų apdarai, papuošalai ir ginklai buvo auksiniai. Jie priėmė Kolumbą nuoširdžiai, maloniai ir nerodė turį norą kautis su atvykusiais ispanais. Kolumbas, vis galvodamas, kad atrado Indiją, pavadino raudonodžius indėnais. Kolumbas aplankė dar dvi dideles Haiti ir Kūbos salas, esančias netoliese Vidurinės Amerikos krantų. Kolumbas manė, kad Haiti sala yra Japonija. Pastatęs čia medinę tvirtovę, jis pasiuntė du žmones totorių chano (karaliaus) ieškoti. Bet pasiuntiniai, nieko nepešę, grįžo atgal ir papasakojo, ką jie matę. Toje saloje matė jie, kad gyventojai gyvena gražiuose, dideliuose namuose, moka auginti medvilnes ir kažką rūko: pasak gyventojų, tai esą cigarai.

Dar pabuvęs kurį laiką, parinkęs įdomesnių tų kraštų gyvulių, paukščių, augalų, daug aukso ir keletą indėnų, palikęs tvirtovėje 40 jūrininkų įgulą, Kolumbas išplaukė atgal į Ispaniją. Kelyje teko jam pergyventi daug pavojingų nuotykių. Bet, laimingai nugalėjęs visas kliūtis, jis grįžo Ispanijon. Čia jis buvo labai iškilmingai sutiktas. Rodėsi, kad atėjo Kolumbo vargams galas. Deja, beširdis likimas nenustojo Kolumbo persekiojęs.

Kolumbas plaukė dar ne kartą per Atlantą, surasdamas vis naujus kraštus. Būdamas tų kraštų vicekaralius, jis turėjo tvarkyti ispanus, kurie per daug spaudė ir stengėsi išnaudoti indėnus. Nepatenkinti ispanai Kolumbą įskundė karaliui Ferdinandui. Šis lengvamaniškai įtikėjo tiems skundams ir pasiuntė valdininką su ypatingomis teisėmis. Tas valdininkas suėmė Kolumbą ir, sukaustęs jį į pančius, parvežė Ispanijon.



Kolumbas pančiuose

Pančiuose žygiavo Kolumba miesto Kadikso gatvėmis, kur prieš keletą metų jis buvo visų gyventojų džiaugsmingai su didele pagarba sutiktas. Miesto gyventojai piktinosi tokiu karaliaus parėdymu; jautresnieji verkė, matydami šį žilagalvį senelį, tiek nusipelnijusį

ispanų tautai, gėdos pančiuose. Susigėdinęs karalius liepė nuimti nuo Kolumbo pančius ir gausiomis dovanomis norėjo naujai įsiteikti didžiajam atradėjui.



Montecuma, Meksikos karalius

Dar praėjo kuris laikas. Sunkios gyvenimo naštos, visų užmirštas, skurdą kęsdamas, mirė Kolumbas. Jis liepė į jo karstą įdėti pančius, kuriais buvo sukaustytas.

Dar didesnė skriauda buvo jam padaryta, kada naujai atrastas Kolumbo pasaulis gavo ne jo, bet florentiečio Amerigo Vespuči, aprašiusio pirmą kartą Naująjį Žemyną, vardą.

Žinia apie Kolumbo nepaprastą kelionę ir naujai atrastus kraštus, jų turtus ir aukso kasyklas pasklido greitai po visą Europą. Norinčių lengvai pralobti ir nuotykių ieškotojų būriai ėmė plaukti į Naująjį Pasaulį. Kaskart buvo randami nauji kraštai, salos, valstybės. Indėnai, ateivių visaip išnaudojami ir engiami, ginklu ėmė priešintis. Bet ateiviai, būdami žymiai geriau ginkluoti, laimėdavo tuos su indėnais karus ir daugybę jų išžudė. Amerika papludo krauju. Labiausiai priešinosi ispanams galingiausios tais laikais esančios Amerikoje valstybės: actekų tautos valdoma Meksika ir inkų tautos—Peru.

Meksika buvo pasiekusi aukštą kultūros laipsnį. Ten buvo dideli su mūro namais miestai; šalyje buvo išvesti geri keliai. Gyventojų skaičius buvo didelis. Meksikos karalius *Montecuma* turėjo didelę kariuomenę. Tad Ferdinando Kortezo sumanymas nukariauti šią valstybę su 600 ispanų rodėsi juokingas ir neįvykdomas. Tačiau įvyko kitaip. Kortezas, vylingu būdu paėmęs nelaisvėn karalių Montecumą ir jį vėliau žiauriai nužudęs, lengvai nugalėjo drąsiai bekovojančius, bet podraug labai dėl savo karaliaus mirties nusiminusius actekų kareivius. Nukariavę Meksiką, ispanai rado ten nesuskaitomus turtus.



Amerigo Vespuči, kuris pirmas aprašė Ameriką

Peru valstybę užkariavo Pizaro. Jis turėjo dar mažesnę vos 250 žmonių kariuomenę, šešiasdešimt raitelių ir 12 mažų kanuolių. Bet kur drąsa negalėjo padėti, ten gudrus Pizaro panaudojo vylių.

Po žiaurių, labai kruvinų mūšių Peru atiteko ispanams.

Ispanus ir portugalus pasekė anglai ir prancūzai, kurie taip pat siuntė savo laivus į Ameriką ir kūrė savo kolonijas. Ilgainiui visa Amerika pateko į europiečių rankas.

Amerikos atradimas turėjo milžinišką reikšmę žmonijai. Iš ten ėmė plaukti Europon visa eilė ligšiol nežinomų Europai prekių. Amerika yra bulvių ir tabokos tėvynė. Iš ten atkeliavo Europon dabartinis mūsų paukščių pasipūtėlis — kalakutas. Europa suteikė Amerikai arklį, galvijus, cukrinę nendrę, kavos medį ir kita.

Atradus Ameriką, Viduržemio jūra nustojo savo pirmykštės reikšmės. Ties ja esančios valstybės susmuko, o iškilo kraštai prie Atlanto vandenyno: Ispanija, Portugalija, Prancūzija, Olandija ir Anglija. Ilgainiui ši pastaroji nurungė visas kitas valstybes. Dabar Amerikoje yra daug nepriklausomų valstybių. Iš jų žinomiausios yra Jungtinės Šiaurės Amerikos Valstybės, Meksika, Brazilija ir Argentina.

Kam aš mokaus

Jeigu kas manęs paklaustų,
Kam skaityt, rašyti mokaus,
Kam taip mokslo karštai trokštu,
Būdamas visai berniokas,

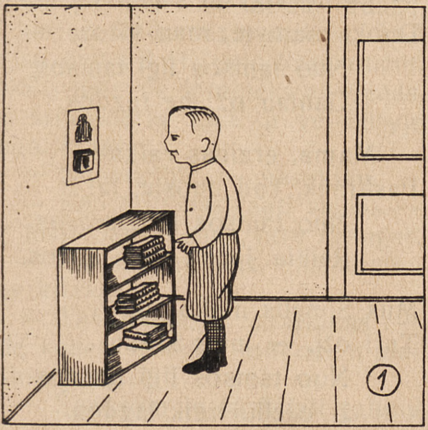
Atsakyt į tai nesunku,
Kam aš uoliai mokinuosi:
Aš žinau, kad šiam pasauly
Tiktai mokslas laimės duosiąs.

Tam aš mokausi skaityti,
Tam aš mokausi rašyti,
Kad galėčiau patarnauti
Ir tėveliui, ir mamytei,

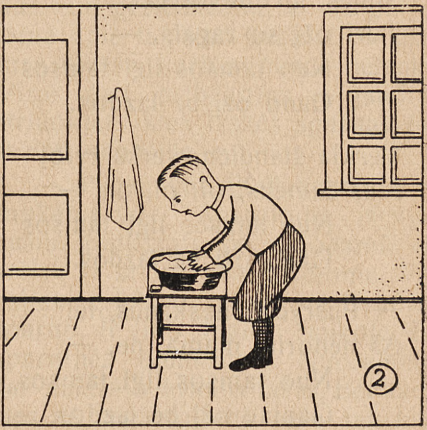
Ir kad būčiau naudingesnis
Savo gimtajai šalelei,
Kuri vargo sunkaus kieto
Nusimest ligšiol negali.

V. Kuolaitis.

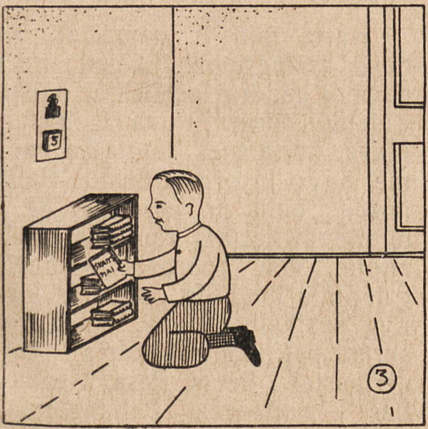
BAIGĖS ATOSTOGOS...



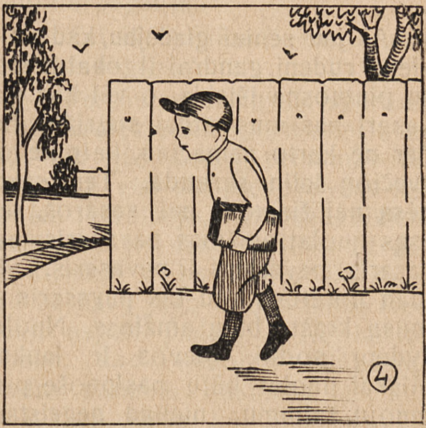
Buvo tatai paskutinė
Vasarojimo diena...
Liudas žvelgė nusiminęs
Kalendoriun. Galvoje



Pynės mintys: kitą dieną
Jis jau laisvas nebebus
Ir neteksią pabėgioti
Po žalias pievas, laukus...



Bet šalyn valios silpnumas!
Kitą dieną vyras mūs
Anksti kėlės, stropiai prausės,
Tvarkė savo dalykus.



O pavalgęs, vaikai mieli,
Jis jau ūpu pakeltu
Drožė linksmas mokyklėlėn
Senu, išmintu keliu.

Simelio ožys

Simas, girdite vaikai,
Turi ožį su ragais, —
Nuo tamsos ligi tamsos
Gano ožį be lazdos.

Verkia šiandien, verks rytoj
Mūs Simelis, oi, oi, oi, —
Nuo tamsos ligi tamsos
Gano ožį be lazdos.

— Pusryčiai neskanūs, fe!
Aš nenoriu, mama, ne, —
Nuo tamsos ligi tamsos
Ganiau ožį be lazdos.

— Aš nevalgysiu sriubos,
Duok, mamyte, man kitos, —
Nuo tamsos ligi tamsos
Ganiau ožį be lazdos.

— Mama, erzinas vaikai:
Pasitrauk, kad duosiu, tai..
Nuo tamsos ligi tamsos
Reikia Jonui, reik lazdos.

Mus Simelis nieko sau
Turi ožį, — jums sakau...
Nuo tamsos ligi tamsos
Ir oželiui reik lazdos.

K. Tėma.

GANDRŲ IŠLĖKIMAS

Aš jau seniai girdėjau, kad kiekvieną rudenį gandrai ilgokai iš mūsų pietuosna išlekia, o vėl kas pavasarį pas mus atgal sugrįžta. Bet dar nė karto nemačiau, kaip jie ton svečion šalin skrenda. Ten, sako, nėsą nei žiemos, nei vasaros, ten esąs nuolat amžinas pavasaris, pavasaris, pavasaris ir pavasaris. Taip man norėtųsi, kad tas pavasaris ir mūsų krašte būtų amžinas. Nuolat žydėtų sodai, pievos ir laukai. Miškai nuolat būtų pasipuošę pirmuoju žaliumu, niekad negelstančiu. Todėl labai norėjau pamatyti gandrus išlekiančius ton pavasario, amžino pavasario, šalin ir pasakyti jiems:

— Jūs, ilgasparniai, jūs, amžini keleiviai, atneškite to amžino, niekad nesibaigiančio, pavasario ir mūs vargian kraštan, tegul ir pas mus sužaliuoja ir sužysta sodai, pievos, laukai...

Kartą taip ir pamačiau. Koks buvo džiaugsmas! Įtikėjau tada, kad pavieni gandrai neišlekia, o išlekia dideliu būriu. Pilna galukluonėj pieva, kurią mes nuotaika vadiname, buvo jų prisileidusių. Balta ir juoda, balta ir juoda — tik joj jų snapai kartais raudonai sušvytruoja. Visi sparnais skerėčioja, galvomis linguoja, snapais klapsi. Lyg susikalbėti nori, kada jiems skristi patogiausiai, kuriais keliais geriausiai. Jiems, tiesa, vienas kelias — padangės. Padangėmis jie nuolat skraido. Iš jų jie mato viską. Taip norėtų ir man nors kartą tosna padangėsna pakilti — ten už pačių aukštųjų debesų, kurie kaip sniego kalnai ritasi ir ritasi. Ilgai stebėjau gandrus vienus. Bijojau dargi, kad niekas manęs nepamatytų. Buvau tik grįžęs iš mokyklos. Motina pamačiusi tikrai būtų pirkion nuginusi pamokų ruošti.

O man šiandien buvo tik gandrai. Visi baltakakliai, visi raudonsnapiai. Visi gandrai, visi kaip vienas. Pagaliau, pasikviečiau keletą draugų, su kuriais leidomės pakalnėn, kad geriau jiems iš arti prisižiūrėtumėm. Nekilo tada jie ir nelėkė nė vienas. Tik sriuokteria kiek ir vėl būryje klega, klapsi.

— Nebaikštūs, — pasakiau.

— Kad taip pasigauti vienas, — lyg pritardamas man, tarė draugas.

— Piktas, dar įkąs,—pabaugino mus kitas.

— Tai plunksnų gražumas, — radę kelias vartėme rankose ir plevėsavome ore.

— Šitokiom ir paskristi galima greitai.

— Sako, gandrai taip greitai skrendą, kad jokis paukštis jų, net vanagas, nepavejąs.

— Vanagas jų bijo.

— Kregždė greitesnė ir už gandrą ir už vanagą.

— Kas ten kregždė su vanagu, — va, gandras—tai paukštis!

Maža betrūko tada jau, kad mes dar smarkiau nepradėtumėm ginčytis, bartis ar stumdytis net. Bet tuo tarpu tik virš mūsų galvų pradėjo švilpti oras. Pakėlėme galvas ir pamatėme, kad visi iš pievos gandrai lekia didžiausiu būriu, lyg orlaiviai, nė viena sparno plunksnele nepajudindami. Tik kažkoks paslaptingas švilpimas mūsų ausysna skverbiasi, lyg tylų vakarą, kai miškas seka pasaką apie karalaitę ir milžinus. Nesuskubau aš jiems pasakyti net, kad iš tos svečios šalies atneštų amžiną pavasarį ar bent alyvos šakelę, apie kurią kažkada mokykloje girdėjau. Tik matėme pievoje likusį vieną gandrą, kuris kažkodėl nė skristi nemėgino.

— Paliktas! paliktas!—šaukėme bėgdami į jį. Dabar noras pasigauti jį — gandrą, tą, apie kurį tiek kalbų girdėjome, augo mumyse ir augo. Uždusę, užsikvėpavę bėgome, vienas kitą pralenkdami, o vis galvojame apie tai, kad kasmet paliekamas vienas, kuriam poros netenka. Visai arti pribėgome — gandras striuokters kiek išskės sparnus, bet skristi nepasikelia.

— Pagausime jį! Pagausime! — šaukėme visi. Apstojome iš visų pusių. Rankomis skerėčiodami, vis arčiau ir arčiau prie jo ėjome. Pagaliau, griebiau aš jį už išskėsto sparno, ir liko mano rankoje dvi sparninės plunksnos. Nuo vienos dar nulašėjo kraujo lašas. Bet tada mes nė negalvojome apie tai, kad gandrui skauda, tik užsikvėpavę vėl apstojome ir pagavome jį. Jis sukeliojo į visas puses galvą, nesidavė į rankas paimamas, kandžiojo ilgu snapu. Kur barkšters—ir lieka mėlyne ar iššoka kraujas. Man net pro rankovę žnybterėjo, bet nepaleidome pagautą.

— Tai išpenėsime!—namo nešdamiesi džiūgavome.

— Peršautas dešinysis sparnas, — apžiūrėjęs paukštį, pasakė tėvelis, — ir jūs dar jį prikamavote. Matote, jį visi ten pievoje vedė kelionėn, įkalbinėjo, kiekvienas siūlėsi padėti, bet jis dėkojo jiems už geras širdis, ir pasiliko... Jis žino, kad be savų jėgų kitų pagalba vien nieko negali padaryti. Netikėkite pasaka, kad neporinį išlėkdami gandrai palieka. Pasilieka tas, kuris tokios ilgos kelionės pradėti neturi jėgų.

Aš apkabinau tada gandro kaklą, glosčiau, kaip pienas, baltas jo plunksnas ir žadėjau jam laikyti jį tol, kol visiškai pasveiks ir įstengs lekioti taip, kaip visi gandrai.

r.



Jau mes einame mokyklon...

Žinelės

Gėliūnai. Kaip kitur, taip ir pas mus atkeliavo gelsvas rudenėlis, o kartu su juo ir nauji mokslo metai. Mes visi pradėjome lankyti mokyklą. Mes jau dabar pažadėjome namie daugiau mokintis savosios kalbos, skaityti knygeles ir daugiausia mylimąjį „Varpelį". Taip mes papildysime spragą, kuri juntama.

R. Lašelis.

TRUPINĖLIAI

Erelio kova su lėktuvu

Lėktuvas su keleiviais skrido per Naująją Gvinėją, netoli Australijos. Lėktuve buvo 13 keleivių ir keli įgulos asmens. Tą lėktuvą užpuolė didžiulis erelis, kai jis skrido 3000 metrų aukštyje. Pirma vienas erelio sparnas įstrigo ankštoje vietoje, iš kur jis ilgai negalėjo jo ištraukti. Kai jis išlaisvino tą sparną, tada puolė lėktuvą dar su didesniu įnirtimu. Ereliui pasisekė pramušti lėktuvo langą ir įsibrauti į vidų. Keleiviai nepaprastai persigando. Lėktuvo įgula pradėjo kovą su įsibrovėliu. Kova buvo nelengva, du mechanikai ir pilotas buvo sužeisti. O lėktuvas vis skrido. Pagaliau, vienam mechanikui pasisekė smarkiau suduoti ereliui per galvą. Šis klaikiai suriko ir spruko laukan. Keleiviai aprimo, o trys sužeistieji įgulos nariai, lėktuvui nutūpus, buvo nugabenti ligoninėn.

Kova su ereliu besitęsė per 30 minučių.

ŽAIDIMAI

Vartų sargai

Žaidėjai sustoja ratu per žingsnį vienas nuo antro ir atsistoja žingsniškai, t. y. taip, kad susisiektų su kaimynų kojomis. Vienas žaidėjų eina į rato vidurį ir stengiasi rankomis išmesti sviedinį pro stovinčiųjų rate kojas. Šie gi pasilenkia į priekį ir stengiasi rankomis vartus apginti. Pro kurio vartus (kojas) sviedinys išsirita, tas eina į rato vidurį, o vidurinis užima jo vietą.

Reikia paimti didelis, bet lengvas sviedinys.

LAIŠKŲ DĖŽUTĖ

Gaveikiškio Grioviui. Sąsiuvinį gavome. Žinutę paėmėme, išsikirpome eilutės dalelę, kitas atidavėme tiems, kam prašėte atiduoti: mat, jos mūsų skaitytojams per sunkios. Ačiū už visa.

R. Guobiui. Gavome, ačiū. Ką galėsime — įdėsime. Kitiems skirtas, — tiems ir atidavėme.

Leidėjas atsakomasis redaktorius **Liudvikas Cicėnas.** Vilnius „RUCH" spaustuvė.